

TİDSAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 3, Sayı: 6, Mart 2016, s. 70-79

Mehmet Ali ÇAKMAK¹

Aydan Ustaoglu ÇELİK²

SOSYAL BİLGİLER DERSİ “İPEK YOLUNDA TÜRKLER” ÜNİTESİ İÇİN KAVRAM ÖĞRETİM MATERYALİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Özet

Türkiye’de son yıllarda yapılan çalışmalar, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde daha çok görsel materyal kullanılması yönünde beklentilerini ortaya koyarken, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersini işlerken yeteri kadar görsel materyal kullanmadıklarını göstermektedir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde geçen kavramların öğretiminde kullanılabilir kavram bulmaca örnekleri geliştirmektir. Bu bağlamda her kavramın yalnızca bir bulmacada kullanıldığı, toplam 30 kavramdan oluşan üç adet bulmaca örneği geliştirilmiştir. Geliştirilen bulmaca örnekleri ile öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde görsel materyal kullanımına ilişkin beklentilerinin karşılanması amaçlanmaktadır. Ayrıca materyal hazırlama yönünde isteksiz sosyal bilgiler öğretmenlerinin de derslerinde materyal kullanma ve hazırlama noktasında motive edilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kavram Öğretimi, Görsel Materyal, Bulmaca.

THE STUDY OF DEVELOPING CONCEPT TEACHING MATERIAL FOR THE “THE TURKS ON THE SILK ROAD” UNIT IN SOCIAL STUDIES

Abstract

The studies in Turkey in recent years have shown that although students expect more visual materials to be used in social studies classes, teachers use less than expected. Therefore, the aim of this study is to develop the concept puzzle samples that can be used in teaching the concepts mentioned in “The Turks on Silk Road” in Grade 6 social studies. In this context, total 3 puzzle sample was developed that formed 30 concept which every single concept was used only in one puzzle. With the help of developed puzzle samples, it is intended to meet the expectations of the students regarding the use of visual materials in social studies. It is also aimed to motivate the social studies teachers who are reluctant to prepare and use materials.

Keywords: Social Studies, Concept Teaching, Visual Materials, Puzzles.

GİRİŞ

¹ Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, cakmakmali1963@gmail.com

² Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi

Öğretim programlarının hemen her disiplininde kavramlar önemli bir yere sahiptir. Özellikle sosyal bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için bu programda yer alan kavramların her öğrencinin zihninde aynı anlamı oluşturabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir (Taşlı,2005). Sosyal bilgiler programı bilindiği üzere geniş bir içeriğe sahiptir (Arslan ve Büyük, 2014:39). Bu durum programın kavram bakımından zenginliği anlamına gelmektedir ki tüm ünitelerde o üniteye geçen kavramların anlam bilgisinin kazandırılması hedefler arasındaki ilk sırayı almaktadır (Taşlı, 2005).

Özellikle tarih konularında öğrenmenin gerçekleşmesi için tarihe özgü kavramların anlaşılması gerekmektedir (Lee 2005:31; akt. Bal ve Gök, 2011). Fakat sosyal bilgiler derslerinde tarih öğretiminin soyut bir anlayışla gerçekleştirilmesi, öğrencilerin yaşadıkları dönemden çok uzak zaman dilimleriyle ilgili konularda ve kavramlarda soyut bir şekilde bilgilenmeleri onları ilgisiz kılabilmektedir (Sezginsoy ve Akkoyunlu, 2011). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının önemi doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, tarih konularının öğretimi sürecinde mutlaka etkili öğrenmeleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Özel, 2014:131).

“Etkili tarih öğretimi, somut ve görsel materyallere dayalı olarak yapılmalıdır” (Sezginsoy ve Akkoyunlu, 2011). Ancak yapılan bazı araştırmalar sosyal bilgiler derslerinde özellikle tarih konularının öğretiminde görsel materyal kullanımının öğretmenler tarafından ihmal edildiğini göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinden derslerde daha çok görsel materyal kullanılması yönünde beklentileri olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Tunçbilek,2005; Ulusoy ve Gülüm, 2009; Çelikkaya, 2011; Tarman, Ergür ve Eryıldız, 2012). Bu noktada sosyal bilgiler dersleri işlenirken tarih konularının sadece düz anlatımla işlenilmesinin yeterli olmadığı ortadadır (Çoban ve İleri, 2013:194). “Öğretimde verimliliği ve etkililiği sağlayacak, konuların daha kalıcı ve daha kolay öğretilmesini sağlayacak her türlü görsel araç-gereçler eğitimin her dalında olduğu gibi sosyal bilgiler derslerinde de kullanılmalıdır” (Çelikkaya, 2013:97).

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılabilir yazılı ve görsel materyallerden biri de bulmacalardır (Sancak ve Topkaya, 2011:552; Kaymakçı, 2012). “Bulmacalar; çeşitli biçimlerde düzenlenen, düşündürerek ve aratarak buldurmayı amaç edinen oyunlardır. Eğlendirmesinin yanı sıra düşünmeye, akıl yürütmeye sevk etmesi, kolay öğrenilmesi ve de öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını sağlaması yönüyle de eğitim alanında kendisine yer bulmuştur” (Aslan ve Şeker, 2013:33).

Hem öğretim aracı özelliği hem de farklı bir ölçme-değerlendirme aracı olarak kullanılabilen bulmacaların (Özdemir ve Göktepe, 2012:3) öğrencilerin pasif eğitime alternatif bir etkinlik şeklinde aktif olarak eğitime katılabilecekleri bir alan yarattığı düşünülmektedir. Özellikle sözel ağırlıklı derslerde bulmacalar oldukça ilgi çekmekte ve bu materyal sayesinde öğrencilere sıkıcı gelen sözel derslerin eğlenceli bir hal aldığı söylenebilmektedir (Tikbaş,2011). Ayrıca bulmacalar; öğrencilerde kavram gelişimini sağlamakta, grup olarak çözüldüğünde öğrenciler arasında işbirliğini geliştirmekte, dersi anlaşılır ve zevkli hale getirmekte ayrıca konuyu basitçe özetlemeye imkân sağlamaktadır (Gürdal ve Baysal, 1996; akt. Tikbaş,2011). Bulmacaların ifade edilen bu katkılarını doğrulayan daha pek çok araştırma, olumlu görüş ve uygulama mevcuttur (Akkan, 2005; Taşlı, 2005; Songur,2006; Alkış, 2008; Kaymakçı, 2012). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinde bilgi ve kavram öğretiminde kullanılabilir bulmaca örneklerinin geliştirilerek ilgililerin (akademisyen, öğretmen, öğrenci vb.) istifadesine sunulması büyük önem arz etmektedir (Kaymakçı, 2012).

Bu noktalardan hareketle çalışmada, çoğu öğretmene göre hazırlaması zaman alan ve uğraş isteyen bir etkinlik olarak görülen bulmaca tekniğinin (Sancak ve Topkaya, 2011:554) öğretime yönelik olumlu etkileri göz önünde tutularak, İpek Yolunda Türkler ünitesinde kullanılabilecek kavram bulmacası örnekleri geliştirmek amaçlanmıştır. Zira İpek Yolunda Türkler ünitesinin kapsadığı konular göz önünde bulundurulduğunda Türk tarihinin en eski devirlerini içerdiği görülür. Bu konular işlenirken kullanılacak kavramların çoğunu öğrencilerin ilk defa duyacak olmaları, bunların kalıcı bir şekilde öğretilmesi bakımından oldukça önemlidir.

Ayrıca antik çağdan itibaren İpek Yolu güzergâhında gerçekleşen ticari faaliyetlerin ve buna bağlı olarak gelişen kültürel etkileşimin, Türk ve dünya tarihi bakımından taşıdığı önem göz önünde bulundurulduğunda, ünite içindeki konuların öğretiminde öğrenmeyi kolaylaştıracak yöntem, teknik ve materyal geliştirmenin önemi bir kat daha artmaktadır. Öğretimde yüksek başarı ve kalıcılığı sağlamanın yolu ise dersleri, başarıları araştırmacılar tarafından ortaya konmuş yöntemlerle işlemekten geçmektedir.

YÖNTEM

“İpek Yolunda Türkler” ünitesi altıncı sınıf sosyal bilgiler öğretim programında “Kültür ve Miras” öğrenme alanı içinde yer alan bir ünedir. Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabı incelendiğinde kitapta yer alan 7 ünite içerisinde “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin kazanım sayısı ve ders saati süresi yönünden en kapsamlı ünite olduğu görülmektedir (Şahin, 2012:136).

Yukarıda da belirtildiği gibi söz konusu ünite Sosyal bilgiler ve tarih eğitimi açısından üzerinde titizlikle durulması gereken İpek Yolu’nu (Çakmak ve Hamarat, 2016:423) ve Türk tarihinin en eski devirlerini kapsadığından, öğrencilerin üniteye geçen kavramların çoğu hakkında hazır bulunuşluk düzeyi yoktur. Bu özelliğinden hareketle çalışmada İpek Yolunda Türkler ünitesine ilişkin kavram bulmaca örnekleri geliştirmenin yararlı olacağı düşünülmüştür.

Kavram Bulmacası Hazırlama Süreci

Öncelikle nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi kapsamında İpek Yolunda Türkler ünitesi çeşitli ders kitaplarından ve öğretmen kılavuz kitaplarından (MEB,2013a; MEB,2013b; Kaya,2013a; Kaya,2013b) yararlanılarak incelenmiştir. Ders kitaplarında ve öğretmen kılavuz kitaplarında bu ünite için özellikle öğretilmesi vurgulanan ve listelenen 26 kavramın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarının ünite hazırlık çalışma soruları ve ünite değerlendirme sorularında tekrarlanan 4 kavramın olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda her kavramın yalnızca bir bulmacada kullanıldığı, eğitimde bulmaca kullanımına ilişkin alan yazın taraması neticesinde edinilen bilgilerden hareketle, toplam 30 kavramdan oluşan üç adet bulmaca örneği geliştirilmiştir. Bulmacalar hazırlanırken kullanılan kavramlara ilişkin tanımlar çeşitli kaynaklardan (TDK,2005; Çeliker, 2011; MEB,2013a; MEB,2013b; Kaya,2013a; Kaya,2013b) elde edilmiştir. Hazırlanan bu bulmacalar iki akademisyen ve bir sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri doğrultusunda son halini almıştır.

Geliştirilen Kavram Bulmacası Örnekleri

Aşağıda yer alan sözcük avı bulmacasının hazırlanması aşamasında 10 kavram kullanılmıştır. Şekil.1’de yer alan bu kavramlardan “fetih, gaza, kut, kurultay” kavramları giriş düzeyinde; “gelenek, göç, millet, savaş, vatan” kavramları geliştirme düzeyinde ve “devlet” kavramı ise pekiştirme düzeyinde verilmesi istenen kavramlardır (MEB,2013a; MEB,2013b; Kaya,2013a; Kaya,2013b).

Geliştirilen bu sözcük avı bulmacasının çözümü sürecinde öğrencilerden istenen, paylaşılan tanımlardan hareketle doğru kavramı tanımların sonunda boş bırakılan yerlere yazmaları ve ardından hazırlanan sözcük avı bulmacasında ilgili kavramları bulmalarıdır.

Şekil.1 İpek Yolunda Türkler Ünitesi İçin Geliştirilen Sözcük Avı Bulmaca Örneği

R	D	B	J	P	U	A	B	M	P	H	İ	T	E	F
V	Ü	E	C	T	D	N	G	E	Z	A	V	E	S	A
I	U	S	V	C	U	H	T	U	K	S	Ç	V	R	T
V	C	V	P	L	F	V	Y	K	B	H	P	S	E	M
A	K	J	D	İ	E	A	O	D	Ş	I	U	L	A	K
T	O	T	E	G	Y	T	P	A	E	R	L	Ö	K	E
A	J	T	Ö	Ü	A	P	V	F	Ö	İ	T	G	A	N
N	V	Ç	K	M	V	A	Ç	L	M	A	İ	K	T	E
C	G	Ğ	A	Y	S	N	D	O	P	L	Ş	J	Ü	L
N	M	E	Y	A	T	L	U	R	U	K	V	G	N	E
G	A	Z	A	Ü	R	P	C	A	B	E	Ö	K	S	G

**DEVLET -FETİH- GAZA- GELENEK (TÖRE) –GÖÇ-KUT - KURULTAY-
MİLLET -SAVAŞ-VATAN**

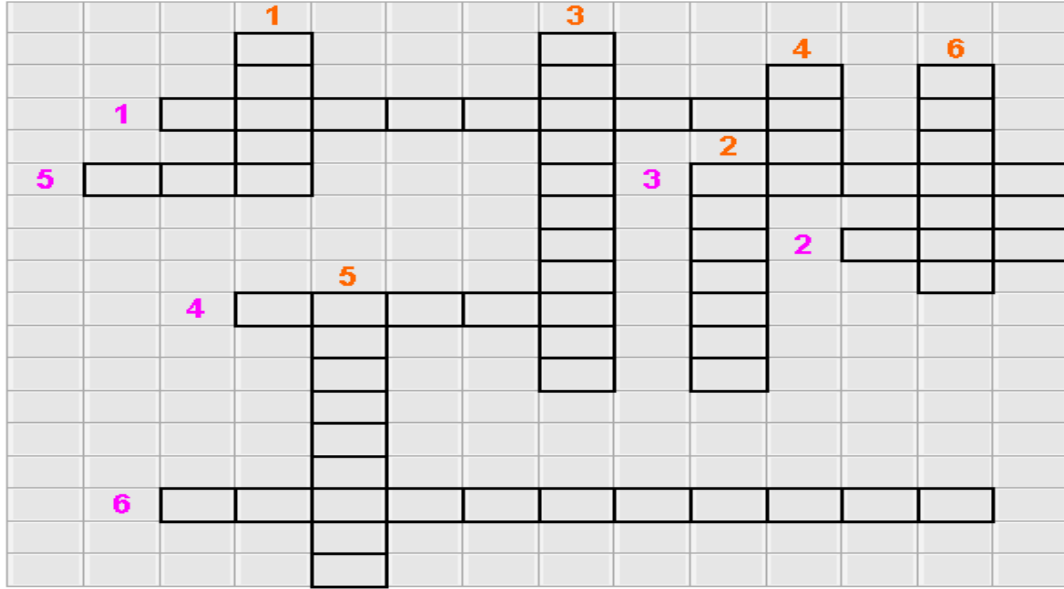
- Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus. (.....)*
- Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma. (.....)
- Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık. (.....)
- Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, töre. (.....)
- Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele. (.....)
- Devlet idaresinde güç, yaratıcılık ve yetki bakımından sahip olunan üstün güç. 2-Türk hükümdar ve ailesine devleti yönetme yetkisinin tanrı tarafından verildiğine olan inanış. (.....)
- Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası. (.....)
- Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret. (.....)
- İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş. (.....)
- Eski Türklerde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı meclis. (.....)

**(Cevaplar: Millet, fetih, devlet, gelenek, savaş, kut, vatan, göç, gaza, kurultay)*

Aşağıda yer alan zincir bulmacanın hazırlanması aşamasında 12 kavram kullanılmıştır. Şekil.2’de yer alan bu kavramlardan “kronoloji, milli kültür, kültürel öge, sanat, tören” kavramları geliştirme düzeyinde; “aile, akrabalık, değişim, değer, dil, din, yönetim” kavramları

ise pekiştirme düzeyinde verilmesi istenen kavramlardır (MEB,2013a; MEB,2013b; Kaya,2013a; Kaya,2013b). Geliştirilen bu zincir bulmacanın çözümü sürecinde öğrencilerden istenen, yukarıdan aşağıya doğru ve soldan sağa doğru başlıkları altında verilen ipucu tanımlardan hareketle doğru kavramı bularak bulmacayı tamamlamalarıdır

Şekil.2 İpek Yolunda Türkler Ünitesi İçin Geliştirilen Zincir Bulmaca Örneği

Yukarıdan aşağıya doğru

1- Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi. Anma, kutlama, evlenme, ölüm gibi sebeplerle yapılan toplantı, merasim, seremoni. [tören]*

2- Bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünü, değişme. [değişim]

3- Bir milletin sosyo-kültürel, hukuki, siyasi iktisadi, ahlaki, dini ve kendisine özgü diğer niteliklerinin bir bütünüdür. [milli kültür]

4- Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. [aile]

5- Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler. [akrabalık]

6-Yönetme işi, çekip çevirme, idare. [yönetim] *[...] cevaplar

Soldan sağa doğru

1- Zaman bilimi, zaman dizini. [kronoloji]

2- İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı. [dil]

3- Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü. [değer]

4- Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım. [sanat]

5- Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum. [din]

6- Kültürü oluşturan maddi manevi unsurlar. [kültürel öge]

Aşağıda yer alan anagram bulmacanın hazırlanması aşamasında 8 kavram kullanılmıştır. Şekil.3'te yer alan bu kavramlardan “uygarlık” kavramı giriş düzeyinde; “estetik” kavramı ise geliştirme düzeyinde verilmesi istenen kavramlardır (Kaya,2013a; Kaya,2013b; MEB,2013a; MEB,2013b). “İskân ve ortak miras” kavramlarının incelenen kitaplarda (Kaya,2013a; Kaya,2013b) öğretilmesi istenen kavramlar olduğu belirtilirken hangi düzeyde verileceğine ilişkin bir açıklamaya rastlanmamıştır. Ayrıca “kitabe, yağ, lügat ve pazırık” kavramları ise ders kitaplarının ünite hazırlık çalışma soruları ve ünite değerlendirme sorularında tekrarlanan kavramlar oldukları için bulmacaya dâhil edilmiştir. Geliştirilen bu anagram bulmacanın çözüm sürecinde öğrencilerden istenen; ipucu olarak paylaşılan tanımlardan hareketle, Şekil.3'te harfleri karışık halde verilen kavramların doğrularını bulmaları ve buldukları her kavramın ilk harfini anahtar kelime kısmındaki ilgili kutucuklara yazarak anahtar kelimeyi tamamlamalarıdır.

Şekil.3 İpek Yolunda Türkler Ünitesi İçin Geliştirilen Anagram Bulmaca Örneği

ANAHTAR KELİME (?)							
1	2	3	4	5	6	7	8

İPUÇLARI

1. Yurtlandırma, yurtlanma, yerleştirme. [iskân]*
2. Dünyanın en eski halısının bulunduğu kurgan. [pazırık]
3. Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. Güzellik duygusuna uygun olan. [estetik]

TİDSAD

4. Bir kimse veya bir olayın anısını yaşatmak için bir şey üzerine kazılan yazı, yazıt. [kitabe]
5. Orta Asya Türklerinde ölü gömme töreni, cenaze töreni. [yuğ]
6. Geçmişteki bütün insanlık tarihini ve geleceği de içine alan maddi ve manevi değerlerin tümü. [ortak miras]
7. Kelime, söz. Sözlük. [lügat]
8. Bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarıyla ilgili niteliklerinin tümü, medeniyet. [uygarlık]

*[...] cevaplar

SONUÇ VE ÖNERİLER

Farklı öğrenme yollarının sunulduğu, zevkli ve heyecanlı öğrenme deneyimlerinin olduğu ortamlar, öğrenciler için kuşkusuz verimli gelişim ortamlarıdır (Yılmaz ve Fer, 2003:244). Bu açıdan, sosyal bilgiler derslerinde tarihe ilişkin konu ve kavramların öğretiminde eğlenceli, ilgi çekici görsel materyallerin kullanılması ve öğrencilerin ders süreci boyunca aktif tutulması önem taşımaktadır. Zira bazı tarih konularının öğrenciye anlaşılır hâle getirmede güçlüklerle karşılaşıldığı ve bu güçlüklerin özellikle soyut kavramların fazla olduğu konularda daha çok yaşandığı görülmektedir (Aslan ve Şeker, 2013:33). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının önemi doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimi sürecinde mutlaka etkili öğrenmeleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin tarih konularının öğretimi sürecinde karşılaşılan güçlüklerin üstesinden gelmek ve etkili öğrenmeleri gerçekleştirebilmek için birçok öğretim yöntemini içeren ve aynı anda birçok duyu organına hitap eden araçları kullanması gerekmektedir (Özel, 2014:131).

“Unutulmamalıdır ki öğretmen dersi sadece anlatarak işliyorsa öğrenciler duyduklarının %20’sini, görsel materyal kullanarak işliyorsa %50’sini, öğrencileri aktif hâle getirerek dersi işliyorsa öğrenciler öğrendiklerinin %90’ını hatırlamaktadırlar. Öğrenme de çok sayıda öğretim araç-gereç ve materyalleri kullanılması daha fazla duyu organına hitap edeceğinden kalıcılık o kadar fazla olacaktır” (Çelikkaya, 2013:80). Dolayısıyla bu araştırmada, sosyal bilgiler dersi “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde yer alan kavramların öğretiminde kullanılması amacıyla geliştirilen bulmaca örneklerinin, tarih konularını ezbercilikten kurtararak daha çok duyunun katılmasıyla derslerin daha eğlenceli hale getirilmesine (Aslan ve Şeker 2013:41) yardımcı olması beklenmektedir. Ayrıca geliştirilen kavram bulmacalarının yazılı-görsel materyal hazırlama ve kullanımı noktasında eksikleri olan öğretmenlerde bir önerme olması umulmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak yeni araştırmalar için geliştirilen öneriler ise şöyle özetlenebilir: Sosyal bilgiler dersine ilişkin farklı üniteler için de kavram bulmaca örnekleri geliştirilebilir. Öğrencilerden belirlenen birtakım kavramlar için kavram bulmaca örnekleri oluşturmaları istenebilir. Ayrıca bulmaca kullanımının etkililiğini belirleyecek deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKKAN, E. (2005). Matematik Öğretiminde Bulmaca Etkinliğinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 140-146.
- ALKIŞ, S. (2008). Sosyal Bilgiler Programı “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanıyla İlgili Kavram Bulmacaları. *Milli Eğitim*, 180, 68-79.
- ARSLAN, S. ve BÜYÜK, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarihi ve Kültürel Mekânlara/Eserlere İlgi ve Farkındalıklarının İncelenmesi: Midyat Örneği*. III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 39-51.
- ASLAN, S. ve ŞEKER, K. (2013). Sekizinci Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kavramlarının Öğretiminde Bulmacaların Öğrenci Başarısına Etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 29-42.
- BAL, S. ve GÖK, S. (2011). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Cumhuriyet, Saltanat ve Liderlik Kavramlarını Algılayışları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1183-1198.
- ÇAKMAK, M. A. ve HAMARAT, E. (2016). İpek Yolu Tarihinin Öğretiminde ABD Merkezli Bazı Yaklaşımlar: Teknoloji, Proje ve Müze. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 421-430.
- ÇELİKLER, D. (2011). Geçmişten Günümüze Türklerde Keçecilik ve Keçe Yapımında Yeni Teknikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 8, 1-22. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sduarte/article/viewFile/1018003008/1018003187> adresinden 11.05.2015 tarihinde alınmıştır.
- ÇELİKKAYA, T. (2011). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden Beklentileri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(40), 38-50.
- ÇELİKKAYA, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Araç-Gereç ve Materyallerini Kullanma Düzeyleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 73-105.
- ÇOBAN, A. ve İLERİ, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri Kullanma Düzeyleri ve Kullanamama Sebepleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 194-213.
- KAYA, K. (2013a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: İmyay
- KAYA, K. (2013b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı*. Ankara: İmyay
- KAYMAKCI, S. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Bulmaca Kullanıyorum. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (Ated)*, 2(2), 86-99.

- MEB. (2013a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2013b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- ÖZDEMİR, A. Ş. ve GÖKTEPE, S. (2012). *Matematik Tarihi Etkinlikleriyle Matematik Derslerinin İlişkilendirilmesi*. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. 1-10. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2354-30_05_2012-11_07_11.pdf adresinden 10.05.2015 tarihinde alınmıştır.
- ÖZEL, E. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojilerine Yönelik Tutum ve Davranışları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(31), 129-144.
- SANCAK, Y. ve TOPKAYA, Y. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Bulmacaların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi. *III. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*, 551-559.
- SEZGİNSOY, B. ve AKKOYUNLU, B. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Bilinci Oluşturmada Dizgeli Öğretimin Etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 411-422.
- SONGUR, A. (2006). *Harfli İfadeler Ve Denklemler Konusunun Oyun ve Bulmacalarla Öğrenilmesinin Öğrencilerin Matematik Başarı Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ŞAHİN, M. (2012). Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (3), 129-154.
- TARMAN, B., ERGÜR, Ş. ve ERYILDIZ, F. (2012). Yenilenen Sosyal Bilgiler Programına Dair Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 103 -135.
- TAŞLI, İ. (2005). *4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Üniteleri İle İlgili Kavram Bulmacaları Örnekleri*. [Http://Dhgm.Meb.Gov.Tr/Yayimler/Dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/166/Orta3-Tasli.Htm](http://Dhgm.Meb.Gov.Tr/Yayimler/Dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/166/Orta3-Tasli.Htm) adresinden 10.05.2015 tarihinde alınmıştır.
- TİKBAŞ, F. (2011). *Kültür, Eğitim ve Kültür Ekonomisi Kapsamında Bulmacaların İşlevleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TUNÇBİLEK, G. (2005). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinden Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU. (2005). *Türkçe Sözlük*. (10. Baskı). Ankara: TDK.
- ULUSOY, K. ve GÜLÜM, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih ve Coğrafya Konuları Öğretilirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 85-99.
- YILMAZ, G. ve FER, S. (2003). Çok Yönlü Zekâ Alanlarına Göre Düzenlenen Öğretim Etkinliklerine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri ve Başarıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 235-245.

